Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (peti senat)

z dne 29. aprila 2015*

„Predhodno odločanje — Življenjsko zavarovanje — Direktiva 92/96/EGS — Člen 31(3) — Informacije, ki jih je treba posredovati zavarovalcu — Obveznost zavarovatelja, da posreduje dodatne informacije v zvezi s stroški in premijami na podlagi splošnih načel nacionalnega prava“

V zadevi C-51/13,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki ga je vložilo Rechtbank Rotterdam (Nizozemska) z odločbo z dne 28. novembra 2012, ki je prispela na Sodišče 31. januarja 2013, v postopku

Nationale-Nederlanden Levensverzekering Mij NV

proti

Hubertusu Wilhelmusu Van Leeuwnu,

SODIŠČE (peti senat),

v sestavi T. von Danwitz, predsednik senata, C. Vajda, A. Rosas, E. Juhász in D. Šváby (poročevalec), sodniki,

generalna pravobranilka: E. Sharpston,

sodna tajnica: M. Ferreira, glavna administratorka,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 19. marca 2014,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

— za Nationale-Nederlanden Levensverzekering Mij NV B. Jonk-van Wijk in G. van der Wal, odvetnika,

— za H. W. Van Leeuwna D. Beljon in P. Boeken, odvetnika,

— za nizozemsko vlado B. Koopman in M. Bulterman, agentki,

— za češko vlado M. Smolek, agent,

— za avstrijsko vlado C. Pesendorfer, agentka,

— za Evropsko komisijo F. Wilman in K.-P. Wojcik, agenta,

* Jezik postopka: nizozemščina.

po predstavitvi sklepnih predlogov generalne pravobranilke na obravnavi 12. junija 2014

izreka naslednjo

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 31(3) Direktive Sveta 92/96/EGS z dne 10. novembra 1992 o usklajevanju zakonov in drugih predpisov o neposrednem življenjskem zavarovanju in o spremembi direktiv 79/267/EGS in 90/619/EGS (tretja direktiva o življenjskem zavarovanju) (UL L 360, str. 1).

2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med Nationale Nederlanden Levensverzekering Mij NV (v nadaljevanju: NN) in H. W. Van Leeuwnom zaradi višine stroškov in premij v zvezi s kritjem tveganja smrti, ki je bilo del police o življenjskem zavarovanju, ki ga je H. W. Van Leeuwen sklenil pri NN.

Pravni okvir

Pravo Unije

3 Tretja direktiva o življenjskem zavarovanju je bila razveljavljena in nadomeščena z Direktivo 2002/83/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. novembra 2002 o življenjskem zavarovanju (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 345, zvezek 1, str. 138), ki pa je bila z učinkom od 1. novembra 2012 razveljavljena in nadomeščena z Direktivo 2009/138/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. novembra 2009 o začetku opravljanja in opravljanju dejavnosti zavarovanja in pozavarovanja (Solventnost II) (UL L 335, str. 1). Vendar ob upoštevanju datuma sklenitve pogodbe o življenjskem zavarovanju, ki je predmet spora o glavni stvari, ostajajo za rešitev tega spora upoštevne določbe tretje direktive o življenjskem zavarovanju.

4 V uvodnih izjavah 9 in 23 tretje direktive o življenjskem zavarovanju je navedeno:

„(9) […] nekatere določbe te direktive določajo minimalne standarde; […] domača država članica lahko za zavarovalnice, kateri dovoljenje izdajo njeni pristojni organi, določi strožja pravila;

[…]

(23) […] na notranjem trgu zavarovalniških poslov bodo potrošniki imeli večjo in pestrejšo izbiro pogodb; […] če naj bi potrošniki to raznolikost in večjo konkurenco v celoti izkoristili, jim je treba dati vse podatke, ki so potrebni za to, da jim bodo omogočili, da izberejo pogodbo, ki najbolje ustreza njihovim potrebam; […] ta zahteva o obveščanju je tem bolj pomembna, ker je lahko trajanje obveznosti zelo dolgo; […] zato morajo biti minimalni predpisi usklajeni, da bi potrošniki dobili jasne in natančne podatke o bistvenih značilnostih produktov, ki jim jih zavarovalnica ponuja, ter podrobne podatke o organih, na katere naslovijo kakršne koli pritožbe zavarovalcev, zavarovancev ali pogodbenih upravičencev“.

5 Člen 31 te direktive določa:

„1. Pred sklenitvijo pogodbe o zavarovanju je treba zavarovalcu sporočiti najmanj informacije, naštete v Prilogi II(A).

2. Zavarovalec je v času trajanja pogodbe obveščen o vseh spremembah informacij, naštetih v Prilogi II(B).

3. Država članica obveznosti lahko od zavarovalnic zahteva, da poleg informacij, naštetih v Prilogi II, pošljejo še druge informacije, če je to potrebno, da zavarovalec pravilno razume bistvene elemente obveznosti.

4. Podrobna pravila za izvajanje tega člena in Priloge II določi država članica obveznosti.“

6 V Prilogi II k navedeni direktivi, naslovljeni „Informacije za zavarovalce“, je pojasnjeno:

„Naslednje informacije, ki se morajo zavarovalcu posredovati pred sklenitvijo pogodbe (A) ali v času veljavnosti pogodbe (B), se morajo posredovati jasno in natančno, pisno in v uradnem jeziku države članice obveznosti.

Te informacije pa so lahko tudi v drugem jeziku, če tako zahteva zavarovalec in če to dovoljuje pravo države članice ali če lahko zavarovalec veljavno pravo prosto izbira.

A. Pred sklenitvijo pogodbe

Informacije o zavarovalnici	Informacije o obveznosti
[…]	(a)4 Opredelitev vsake koristi in vsake opcije
[…]	(a)5 Čas trajanja pogodbe
[…]	(a)6 Sredstvo za odstop od pogodbe
[…]	(a)7 Način plačila premij in trajanje plačil
[…]	(a)8 Način izračuna in delitev bonusov
[…]	(a)9 Navedba gotovinskih in drugih izplačil in obseg, do katerega so zajamčene
[…]	(a)10 informacije o premijah za vsako korist, za glavne koristi in za dodatne koristi, kjer to ustreza
[…]	[…]“

7 V prilogi II(B) iste direktive so naštete informacije, ki jih mora zavarovalec prejemati v času trajanja pogodbe. V skladu s to določbo je veljalo, da mora zavarovalec poleg splošnih in posebnih pogojev, ki mu morajo biti posredovani, prejemati tudi, prvič, v primeru spremembe zavarovalnih pogojev ali spremembe prava, ki se uporabi za pogodbo, vse informacije, ki so naštete v točkah od a(4) do a(12) poglavja A te Priloge, in drugič, vsako leto informacije o stanju bonusov.

Nizozemsko pravo

8 S členom 2 uredbe o posredovanju podatkov zavarovalcem iz leta 1998 (Regeling informatieverstrekking aan verzekeringsnemers 1998, v nadaljevanju: RIAV 1998) je bil v nacionalno pravo prenesen člen 31 tretje direktive o življenjskem zavarovanju. V različici, ki se uporablja za zadevo iz postopka v glavni stvari, je v tej določbi navedeno:

„1. Zavarovatelj, ki zavarovalcu s stalnim prebivališčem ali sedežem na Nizozemskem ponudi pogodbo o življenjskem zavarovanju, mora zagotoviti, da je ta seznanjen s splošnimi in posebnimi pogoji police.

2. Zavarovatelj mora poleg tega zagotoviti, da je zavarovalec pisno obveščen o teh informacijah, če niso razvidne iz splošnih in posebnih pogojev police:

[…]

(q) o vplivu stroškov in odbitkov, ki se zavarovalcu odštejejo od donosa in zavarovalnine na podlagi pogodbe;

(r) po potrebi o stroških, ki se lahko zaračunajo poleg bruto premije;

[…]“

9 V skladu z obrazložitvenim memorandumom RIAV 1998 je njena uporaba urejena z zakonom o zavarovalnem nadzoru iz leta 1993 (Wet toezicht verzekeringsbedrijf 1993, v nadaljevanju: WTV 1993) in z veljavnim nacionalnim civilnim pravom, ki določa zahteve razumnosti in pravičnosti (člen 2 zvezka 6 civilnega zakonika).

Spor o glavni stvari in vprašanji za predhodno odločanje

10 H. W. Van Leeuwen je leta 1999 pri NN sklenil zavarovanje, ki je bilo del naložbe, imenovane fleksibilno zavarovana naložba. Šlo je za življenjsko zavarovanje, v okviru katerega vrednost, dosežena ob izteku zavarovanja, ni zagotovljena, ampak je odvisna od izidov naložb. Poleg tega je v času trajanja pogodbe o zavarovanju predvideno izplačilo stalnega in zagotovljenega kapitala v primeru smrti zavarovalca pred iztekom pogodbe.

11 Iz pojasnil, ki jih je NN navedel v pisnih stališčih, je razvidno, da se v skladu s pogodbo o zavarovanju premija, katere znesek je dogovorjen vnaprej in ki je opredeljena kot „bruto premija“, izplačuje vnaprej in periodično. Ta premija je vložena v investicijske sklade, ki jih izbere zavarovalec. Na podlagi tako določene vrednosti se periodično odštejejo stroški in premije za vključeno kritje tveganja smrti. Zadnjenavedene premije se zato ne obračunavajo ločeno, temveč so, tako kot stroški, sestavni del bruto premije.

12 NN je pred sklenitvijo pogodbe o zavarovanju H. W. Van Leeuwenu predložil „ponudbo fleksibilno zavarovane naložbe“. Vsebovala je tri primere kapitalskih naložb na podlagi različnih donosov in stroškov za upravljanje v višini 0,3 %. Pod naslovom „Donos proizvoda“ je bilo poleg tega navedeno, da je „razlika med donosom skladov in donosom proizvoda odvisna od zavarovanih tveganj, stroškov in morebitnih stranskih storitev“.

13 Po sklenitvi pogodbe o zavarovanju je med NN in H. W. Van Leeuwnom prišlo do spora glede višine stroškov in premij v zvezi s kritjem tveganja smrti, ki jih je odštel zavarovatelj.

14 Del spora o glavni stvari se nanaša na vprašanje, ali je NN pred sklenitvijo pogodbe o zavarovanju posredoval dovolj informacij v zvezi z navedenimi stroški in premijami za tveganje. Sporno je predvsem to, da H. W. Van Leeuwnu ni bil posredovan povzetek ali celovit pregled konkretnih in/ali absolutnih stroškov ter njihove strukture.

15 Po mnenju predložitvenega sodišča je treba šteti, da je NN s tem, da je zavarovalcu posredoval zgolj informacije o vplivu stroškov in premij za tveganje na donos, izpolnil zahteve iz člena 2(2)(q) in (r) RIAV 1998, vendar je kršil „odprta in/ali nezapisana pravila“ nizozemskega prava, ki v obravnavani zadevi vključujejo obveznost skrbnosti zavarovalnice, predpogodbeno dobro vero ter razumnost in pravičnost.

16 Predložitveno sodišče ugotavlja, da informacije, navedene v točki 14 te sodbe, ne spadajo med tiste iz Priloge II k tretji direktivi o življenjskem zavarovanju. NN pa meni, da pravo Unije, zlasti člen 31(3) te direktive, ne dopušča, da se zavarovalnicam nalaga, da zavarovalcu posredujejo informacije na podlagi teh „odprtih in nezapisanih pravil“.

17 V teh okoliščinah je Rechtbank Rotterdam prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ti vprašanji:

„1. Ali pravo Unije in zlasti člen 31(3) tretje direktive o življenjskem zavarovanju nasprotuje temu, da mora ponudnik življenjskega zavarovanja na podlagi odprtih in/ali nezapisanih pravil nizozemskega prava, kot je zahteva po razumnosti in pravičnosti, ki veljajo za (pred-) pogodbena razmerja med ponudnikom življenjskega zavarovanja in potencialnim zavarovalcem[,] in/ali splošne in/ali posebne dolžnosti skrbnega ravnanja zavarovalcem sporočiti več informacij o stroških in zavarovalnih premijah za tveganje, kot je bilo leta 1999 predpisano z določbami nizozemskega prava o izvajanju direktive (zlasti s členom 2(2)(q) in (r) RIAV 1998)?

2. Ali je za odgovor na prvo vprašanje upoštevno, kakšni so po nizozemskem pravu učinki nesporočitve teh informacij oziroma kakšni so lahko ti učinki?“

Vprašanja za predhodno odločanje

Prvo vprašanje

18 Predložitveno sodišče želi s prvim vprašanjem v bistvu izvedeti, ali je treba člen 31(3) tretje direktive o življenjskem zavarovanju razlagati tako, da nasprotuje temu, da je zavarovalnica na podlagi splošnih načel nacionalnega prava, kakršna so „odprta in nezapisana pravila“ iz postopka v glavni stvari, zavezana zavarovalcu posredovati nekatere dodatne informacije, in ne zgolj tiste, ki so naštete v Prilogi II k tej direktivi.

19 Iz uvodne izjave 23 tretje direktive o življenjskem zavarovanju je razvidno, da je namen te direktive med drugim uskladiti minimalne predpise, da bi potrošniki dobili jasne in natančne podatke o bistvenih značilnostih produktov, ki jim jih zavarovalnica ponuja. Kot je navedeno v tej uvodni izjavi, je treba potrošnikom, da bi na notranjem trgu zavarovalniških poslov v celoti izkoristili raznovrstnost in večjo konkurenco, dati vse podatke, ki so potrebni za to, da jim bodo omogočili, da izberejo pogodbo, ki najbolje ustreza njihovim potrebam.

20 Člen 31 te direktive v odstavku 1 za to določa, da je treba pred sklenitvijo pogodbe o zavarovanju zavarovalcu sporočiti najmanj informacije, naštete v Prilogi II(A) navedene direktive, v odstavku 2 pa, da mora biti zadevna oseba v času trajanja pogodbe obveščena o vseh spremembah informacij, naštetih v Prilogi II(B) iste direktive. Člen 31(3) tretje direktive o življenjskem zavarovanju, ki je edina določba, navedena v predlogu za sprejetje predhodne odločbe, določa, da lahko država članica obveznosti od zavarovalnic zahteva, da poleg informacij, naštetih v Prilogi II k tej direktivi, pošljejo še druge informacije, če je to potrebno, da zavarovalec pravilno razume bistvene elemente obveznosti, ki jo prevzema.

21 V zvezi s tem je Sodišče presodilo, da je iz samega besedila člena 31(3) tretje direktive o življenjskem zavarovanju, iz njene Priloge II in iz njene uvodne izjave 23 razvidno, da morajo biti dodatne informacije, ki jih države članice lahko zahtevajo v skladu s tem členom, jasne, natančne in potrebne za pravilno razumevanje bistvenih značilnosti zavarovalnih proizvodov, ponujenih zavarovalcu (sodba Axa Royale Belge, C-386/00, EU:C:2002:136, točka 24).

22 Obveznost posredovanja dodatnih informacij je zato mogoče naložiti le, če je to nujno za uresničitev cilja obvestitve zavarovalca in če so zahtevane informacije dovolj natančne in jasne za dosego tega cilja, s tem pa zlasti za zagotovitev zadostne ravni pravne varnosti zavarovalnicam (glej v tem smislu sodbo Parlament/Svet, C-48/14, EU:C:2015:91, točka 45 in navedena sodna praksa). Kot je poudarila generalna pravobranilka v točki 60 sklepnih predlogov, zahtevane informacije, če je nejasna in splošna, ni mogoče šteti za „potrebno informacijo“ v smislu člena 31(3) tretje direktive o življenjskem zavarovanju.

23 Čeprav je zakonodajalec Unije s tem želel razmejiti značilnosti dodatnih informacij, ki jih v interesu potrošnikov lahko države članice zahtevajo od zavarovalnic, in sicer zato, da bi bilo navedenim potrošnikom omogočeno, da v celoti izkoristijo izbiro zavarovalnih proizvodov, ponujenih na enotnem zavarovalniškem trgu, pa s členom 31(3) te direktive ni bil niti določen niti omejen način, na katerega lahko države članice to pravico izvajajo.

24 V zvezi s tem je treba opozoriti, da države članice niso dolžne zavarovalnicam naložiti, da zavarovalcem posredujejo dodatne informacije, in ne zgolj tiste, ki jih morajo zavarovalcem posredovati na podlagi člena 31(1) tretje direktive o življenjskem zavarovanju in ki so naštete v Prilogi II(A) k tej direktivi, temveč je v odstavku 3 tega člena določena zgolj možnost, ki jo države članice lahko uporabijo ali pa ne.

25 Poleg tega iz člena 31(4) tretje direktive o življenjskem zavarovanju izhaja, da podrobna pravila za izvajanje obveznosti posredovanja dodatnih informacij, ki velja v skladu z nacionalno zakonodajo, določi država članica obveznosti.

26 Tretja direktiva o življenjskem zavarovanju sicer izvaja minimalno usklajevanje glede informacij, ki jih je treba posredovati zavarovalcem, toda v njenem člen 31(3) je uzakonjena možnost, navedena v točki 24 te sodbe, pri čemer je po eni strani pojasnjeno, da morajo biti te informacije take, da lahko zavarovalec na podlagi njih pravilno razume bistvene elemente obveznosti. Po drugi strani ta določba dodatne informacije, ki jih država članica obveznosti lahko zahteva od zavarovalnic, omejuje na to, kar je nujno potrebno.

27 Zato mora zadevna država članica glede na značilnosti svojega pravnega reda in glede na posebnosti položaja, ki ga želi urejati, določiti pravno podlago obveznosti posredovanja dodatnih informacij, da bi zagotovila, da zavarovalec pravilno razume bistvene značilnosti zavarovalnih proizvodov, ki so mu ponujeni, hkrati pa zadostno raven pravne varnosti.

28 Pravna podlaga te obveznosti posredovanja dodatnih informacij – zlasti pa to, ali ta obveznost izhaja iz splošnih načel nacionalnega prava, kakršna so „odprta in/ali nezapisana pravila“, na katera se sklicuje predložitveno sodišče – načeloma ne vpliva na njeno združljivost z direktivo, če navedena obveznost ustreza zahtevam iz člena 31(3) tretje direktive o življenjskem zavarovanju, navedenim v točkah 21 in 27 te sodbe.

29 Iz tega izhaja, da mora biti pravna podlaga, s katero želi zadevna država članica uporabiti možnost iz člena 31(3) tretje direktive o življenjskem zavarovanju, taka, da v skladu z načelom pravne varnosti zavarovalnicam omogoča, da z zadostno predvidljivostjo ugotovijo, katere dodatne informacije, na katere lahko zavarovalec računa, morajo posredovati.

30 V zvezi s tem lahko nacionalno sodišče pri presoji zahtev, ki jih je treba naložiti, v zvezi s predvidljivostjo te obveznosti posredovanja dodatnih informacij, upošteva dejstvo, da mora zavarovalnica opredeliti naravo in značilnosti zavarovalnih proizvodov, ki jih ponuja, tako da bi načeloma morala biti zmožna določiti značilnosti teh proizvodov, ki bi bile take, da bi lahko upravičile nujnost posredovanja dodatnih informacij zavarovalcu.

31 V obravnavani zadevi je treba poudariti, da je v skladu z obrazložitvenim memorandumom RIAV 1998 uporaba te uredbe urejena med drugim z veljavnim nacionalnim civilnim pravom, „katerega del so zahteve razumnosti in pravičnosti“ iz člena 2 zvezka 6 civilnega zakonika.

32 Vendar predložitveno sodišče Sodišču ni predložilo podrobnih pojasnil v zvezi z natančnostjo – v nizozemskem pravu – obveznosti posredovanja dodatnih informacij, niti v zvezi z vlogo in natančnim obsegom v nacionalnem pravu „odprtih in nezapisanih pravil“ nizozemskega prava, saj je zgolj omenilo obveznost skrbnosti, ki je naložena zavarovalnicam, ter predpogodbeno dobro vero in/ali zahteve razumnosti in pravičnosti, ki morajo biti podane ob sklenitvi pogodbe o zavarovanju.

33 Vsekakor mora predložitveno sodišče presoditi, ali „odprta in/ali nezapisana pravila“ iz spora o glavni stvari izpolnjujejo zahteve iz člena 31(3) tretje direktive o življenjskem zavarovanju.

34 Zato je treba na prvo vprašanje odgovoriti, da je treba člen 31(3) tretje direktive o življenjskem zavarovanju razlagati tako, da ne nasprotuje temu, da je zavarovalnica na podlagi splošnih načel nacionalnega prava, kakršna so „odprta in nezapisana pravila“ iz postopka v glavni stvari, zavezana zavarovalcu posredovati nekatere dodatne informacije, poleg tistih iz Priloge II k tej direktivi, če so zahtevane informacije jasne, natančne in potrebne za to, da bi zavarovalec pravilno razumel bistvene elemente obveznosti, in če zagotavljajo zadostno pravno varnost, kar mora preveriti predložitveno sodišče.

Drugo vprašanje

35 Predložitveno sodišče želi z drugim vprašanjem izvedeti, ali so učinki, ki jih nacionalno pravo veže na opustitev posredovanja dodatnih informacij v smislu člena 31(3) tretje direktive o življenjskem zavarovanju, upoštevni za odgovor na prvo vprašanje.

36 Iz odgovora na prvo vprašanje je razvidno, da učinki, ki jih nacionalno pravo veže na opustitev posredovanja teh informacij, načeloma niso upoštevni glede združljivosti obveznosti posredovanja s členom 31(3) Direktive.

Stroški

37 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški, priglašeni za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (peti senat) razsodilo:

1. **Člen 31(3) Direktive Sveta 92/96/EGS z dne 10. novembra 1992 o usklajevanju zakonov in drugih predpisov o neposrednem življenjskem zavarovanju in o spremembi direktiv 79/267/EGS in 90/619/EGS (tretja direktiva o življenjskem zavarovanju) je treba razlagati tako, da ne nasprotuje temu, da je zavarovalnica na podlagi splošnih načel nacionalnega prava, kakršna so „odprta in nezapisana pravila“ iz postopka v glavni stvari, zavezana zavarovalcu posredovati nekatere dodatne informacije, poleg tistih iz Priloge II k tej direktivi, če so zahtevane informacije jasne, natančne in potrebne za to, da bi zavarovalec pravilno razumel bistvene elemente obveznosti, in če zagotavljajo zadostno pravno varnost, kar mora preveriti predložitveno sodišče.**

2. **Učinki, ki jih nacionalno pravo veže na opustitev posredovanja teh informacij, načeloma niso upoštevni glede združljivosti obveznosti posredovanja s členom 31(3) Direktive 92/96.**

Podpisi